

УДК 634.2

Код UPOV: PRUNU

Методика
проведення експертизи вишні степової × вишні ланезіана (*Prunus fruticosa* (Pall.) Woron. × *P. lannesiana*) (підщепи) на відмінність, однорідність і стабільність

Загальні рекомендації

1. Предмет Методики

Методика стосується підщеп для вишні і черешні, що розмножуються вегетативно. За потреби, для визначення відмінних ознак квітки чи плоду використовують Методику щодо плодоносних сортів (TG /35/7, 2007 р., TG /230/1 Corr., 2006 + 2007 р.).

2. Необхідний рослинний матеріал – однорічні саджанці

1) Компетентний орган визначає скільки, якої якості, коли й куди постачається садивний матеріал для експертизи сорту.

2) Мінімальна кількість садивного матеріалу має становити 26 однорічних підщеп.

3) Садивний матеріал має бути здоровим на вигляд, не ураженим хворобами, не пошкодженим шкідниками та відповідати вимогам чинних нормативних документів щодо якості та сортових характеристик. Бажано не надсилати матеріал, отриманий *in vitro*.

4) Садивний матеріал нічим не обробляють.

3. Метод експертизи

1) Тривалість експертизи

Експертиза має тривати щонайменше два незалежні вегетаційні цикли, за необхідності експертизу продовжують на третій.

2) Місце експертизи

Експертизу проводять у двох закладах експертизи (основному та додатковому).

3) *Умови для проведення експертизи*

Експертизу виконують за умов, що забезпечують задовільний ріст і розвиток рослин, і достатнє виявлення характерних ознак сорту. Оптимальну стадію розвитку рослин для оцінки кожної ознаки вказано цифрами в другій колонці Таблиці ознак і описано в поясненні до неї.

4) *План експертизи*

Планують такий розмір ділянок, щоб вилучення рослин або їхніх частин для вимірювань і підрахунків не шкодило б обстеженням, які тривають до кінця циклу вирощування. Кожне дослідження включає 26 підщеп, 20 з яких обрізають щорічно до поверхні ґрунту, а з 6-ти вирощують дерева для встановлення у них ознак відмінності. Рекомендована схема розміщення рослин $1,0 \times 0,45$ м.

5) *Метод дослідження*

Опис морфологічних ідентифікаційних ознак здійснюють методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань чи підрахунків залежно від типу (якісні – QL, кількісні – QN, псевдоякісні – PQ). Тип виявлення ознаки проставлено в першій колонці Таблиці ознак.

Рекомендований метод спостереження за ознаками вказано в другій колонці Таблиці ознак:

MG: разове вимірювання групи рослин або частин рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання групи попередньо визначених рослин або частин рослин, на яких впродовж вегетації здійснюють усі вимірювання кількісних ознак (наприклад, довжина);

VG: візуальна разова оцінка групи рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин.

6) *Кількість рослин / частин рослин* Експертизі підлягає щонайменше

26 рослин.

Усі вимірювання варто здійснювати на такій кількості рослин:

MG: разове вимірювання 26 рослин або частин 26 рослин;

MS: вимірювання окремих, попередньо визначених 10 рослин або частин 10 рослин;

VG: візуальна разова оцінка 26 рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених 10 рослин або частин 10 рослин.

4. Оцінка відмінності, однорідності та стабільності

Для оцінки виявлення відмінності й однорідності використовують ознаки, наведені в Таблиці ознак, і коди (1–9), необхідні для електронного опрацювання даних. Сукупність цих кодів складає кодову формулу форми підщепи і використовується для формування групи подібних форм.

1) *Експертиза на відмінність*

Підщепа відповідає умові відмінності, якщо за виявленням ознак вона чітко відрізняється від будь-якої іншої, загальновідомої до дати, на яку заявка вважається поданою. Експертизу на відмінність проводять після отримання результатів морфологічного опису першого року. Якщо підщепа-кандидат може бути вирізнена з-поміж загальновідомих форм методом порівняння їхніх описів, то вона є відмінною. Коли неможливо чітко вирізнити підщепу-кандидата серед загальновідомих за морфологічною кодовою формулою, її необхідно наступного року порівняти в польовому досліді.

2) *Експертиза на однорідність*

Підщепа вважається однорідною, якщо з урахуванням особливостей її розмноження рослини залишаються достатньо подібними за своїми основними ознаками, визначеними під час морфологічного опису.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 1% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 26 рослин допускається одна нетипова.

Нетипові рослини позначають стрічками, етикетками тощо. За відсотком нетиповості встановлюють однорідність форми.

3) *Експертиза на стабільність*

Форма підщепи вважається стабільною, якщо її основні ознаки, відзначені в Описі, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого циклу розмноження, наприкінці кожного такого циклу.

Зазвичай, коли форма підщепи однорідна, вона може вважатися стабільною.

5. Групування підщеп для експертизи на відмінність

Форми підщеп групують за найвідмітнішими морфологічними ознаками для кожної з них. Для групування використовують ознаки, які, як відомо з практики, не варіюють або дуже слабо варіюють у межах форми. Ці ознаки можуть бути використані окремо або в комбінаціях з іншими:

Рекомендовано для групування такі ознаки:

– Рослина: габітус (ознака 3).

Для чіткої реєстрації виявлення ознаки поряд із підщепами-кандидатами необхідно висаджувати підщепи-еталони.

6. Умовні позначення

(*) – ознаки, позначені зірочкою, завжди залучають до Методик з експертизи на ВОС усіма країнами-членами UPOV, за винятком випадків, коли виявлення попередньої ознаки або регіональні умови довілля це унеможливають;

(+) – вказує на те, що до цієї ознаки надано пояснення або ілюстрації після Таблиці ознак.

7. Таблиця ознак вишні степової × вишні ланезіана

Ознаки		Ступені виявлення ознак	Коди	Форми-еталони
1	2	3	4	5
1. (*) QN	Рослина: сила росту VG 3	слабка	3	Колт
		середня	5	ВСЛ-2
		сильна	7	
2. (+) QN	Рослина: кількість гілок MS 3	дуже мала	1	
		мала	3	Колт
		середня	5	
		велика	7	ВСЛ-2
		дуже велика	9	
3. (*) QN	Рослина: габітус VG 3	прямий	1	Колт
		розлогий	2	ВСЛ-2
		похилий	3	
4. (*) QL	Однорічний пагін: характер росту VG 5	прямий	1	ВСЛ-2, Колт
		хвилястий (зигзагоподібний)	2	
5. QL	Однорічний пагін: опушення верхньої частини пагона VS 5	відсутнє або дуже слабке	1	ВСЛ-2, Колт
		слабке	3	
		помірне	5	
		сильне	7	
		дуже сильне	9	
6. QL	Однорічний пагін: глянсуватість кори VS 5	відсутня або дуже слабка	1	Колт
		слабка	3	
		помірна	5	

Продовження таблиці

1	2	3	4	5
		сильна	7	ВСЛ-2
		дуже сильна	9	
7. (+) QN	Однорічний пагін: діаметр (середньої третини) MS 5	малий	3	
		середній	5	ВСЛ-2
		великий	7	Колт
8. (*) QN	Однорічний пагін: міжвузля за довжиною (у середній частині) MS 5	короткі	3	Колт
		середні	5	ВСЛ-2
		довгі	7	
9. (+) QN	Однорічний пагін: кількість сочевичок MS 5	відсутні або дуже мала	1	
		мала	3	
		середня	5	Колт
		велика	7	ВСЛ-2
		дуже велика	9	
10. (+) QN	Однорічний пагін: розмір сочевичок MS 5	малий	3	
		середній	5	ВСЛ-2
		великий	7	Колт
11. PQ	Однорічний пагін: форма сочевичок VS 5	еліптична	1	
		широкоеліптична	2	ВСЛ-2
		округла	3	Колт

Продовження таблиці

1	2	3	4	5
12. PQ	Однорічний пагін: переважаюче забарвлення з-під сонячного боку VS 5	сіро-коричневе	1	Колт
		коричневе	2	
		оранжево- коричневе	3	ВСЛ-2
		червоно- коричневе	4	
		пурпурово- коричневе	5	
		темно-коричневе	6	
13. (+) QN	Однорічний пагін: розмір брунькового виступу MS 5	малий	3	
		середній	5	ВСЛ-2
		великий	7	Колт
14. PQ	Однорічний пагін: форма верхівки бруньки VS 5	гостра	1	ВСЛ-2
		округла	2	Колт
15. QN	Однорічний пагін: положення бруньок відносно пагона VS 5	притиснуте	1	
		слабко відхилене	2	ВСЛ-2
		помітно відхилене	3	Колт
16. PQ	Однорічний пагін: забарвлення верхівки	білувате	1	Колт
		зеленувате	2	ВСЛ-2
		червонувате	3	

Продовження таблиці

1	2	3	4	5
	VS 5	темнуюте	4	
17. (*) QL	Листок: антоціанове забарвлення пластинки VS 2	відсутнє наявне	1 9	ВСЛ-2, Колт
18. PQ	Листок: відтінок антоціанового забарвлення пластинки VS 2	бронзовий пурпуровий	1 2	ВСЛ-2, Колт
19. (*) QL	Листкова пластинка: положення відносно пагона VS 3	напівпряме горизонтальне поникле	3 5 7	ВСЛ-2, Колт
20. (*) (+) QN	Листкова пластинка: за довжиною MS 3	коротка середня довга	3 5 7	Колт ВСЛ-2
21. (*) (+) QN	Листкова пластинка: за шириною MS 3	вузька середня широка	3 5 7	ВСЛ-2 Колт

Продовження таблиці

1	2	3	4	5
22.	Листкова пластинка:	мале	3	Колт
QN	відношення довжина	середнє	5	ВСЛ-2
	/ ширина	велике	7	
	MS 3			
23.	Листкова пластинка:	увігнута	1	ВСЛ-2
(+)	форма у	пряма	2	Колт
PQ	поперечному	опукла	3	
	перерізі			
	VS 3			
24.	Листкова пластинка:	короткий	3	
(+)	кінчик за довжиною	середній	5	Колт
QN	MS 3	довгий	7	ВСЛ-2
25.	Листкова пластинка:	округло-зубчаста	1	Колт
(+)	форма краю	пилчаста	2	ВСЛ-2
PQ	VS 3			
26.	Листкова пластинка:	слабке	3	ВСЛ-2
QL	опушення	помірне	5	Колт
	нижнього боку	сильне	7	
	VS 3			
27.	Листкова пластинка:	слабке	3	Колт
QN	антоціанове	помірне	5	ВСЛ-2
	зabarвлення жилок	сильне	7	

Продовження таблиці

1	2	3	4	5
	VS 3			
28.	Черешок листка: за	короткий	3	
(+)	довжиною	середній	5	Колт
QN	MS	довгий	7	ВСЛ-2
	3			
29.	Прилисток: розмір	малий	3	
QN	MS	середній	5	ВСЛ-2
	3	великий	7	Колт
30.	Час початку	дуже ранній	1	
QN	розпускання бруньок	ранній	3	
	VS	середній	5	ВСП-3
	1	пізній	7	Колт
		дуже пізній	9	

8. Пояснення до Таблиці ознак вишні степової × вишні ланезіана

Коди фаз росту й розвитку рослин, в які рекомендовано робити спостереження

Коди	Назви фаз росту й розвитку
1	Початок розпускання бруньок
2	Початок розгортання листків
3	Повний розвиток листків
4	Обпадання листків
5	Стан спокою

Усі спостереження на листках проводять влітку на повністю сформованих листках із середньої третини пагона.

Спостереження на пагонах проводять впродовж сезону спокою на

однорічних пагонах у середній третині рослини.

До 2 Рослина: кількість гілок, шт.

Дуже мала – 1–2, мала – 3–5, середня – 6–9, велика – 10–14, дуже велика – понад 14.

До 7. Однорічний пагін: діаметр (середньої третини), мм

Малий – до 3, середній – 3–6, великий – понад 6.

До 9 Однорічний пагін: кількість сочевичок, шт.

Відсутні або дуже мала – 0–2

мала – 3–4

середня – 5–9

велика – 10–15

дуже велика – понад 15.

До 10 Однорічний пагін: розмір сочевичок, мм

Малий – 3–4

середній – 5–7

великий – понад 7.

До 13 Однорічний пагін: розмір брунькового виступу, мм

Малий – 1–3

середній – 4–5

великий – понад 5.

До 20, 21, 23, 24, 25 Листкова пластинка: за довжиною, см (20); за шириною, см (21); форма у поперечному перерізі (23); кінчик за довжиною, мм (24); форма краю (25).

а

ВСЛ-2: ознака 20 – довга (>7 см);

ознака 21 – середня ($в = 4-5$ см);

ознака 23 – увігнута;

ознака 24 – довгий (>7 мм);

ознака 25 – пилчаста.

Колт: ознака 20 – середня ($5-7$ см);

ознака 21 – широка (> 5 см);

ознака 23 – прямий;

ознака 24 – середній ($5-6$ мм);

ознака 25 – округло-зубчаста.

До 28 Черешок листка: за довжиною, см

Короткий – 1–2; середній – 2,1–3,0; довгий – понад 3.

9. Література

1. Андриенко М. В., Гулько И. П. Методика изучения подвоев плодовых культур в Украинской ССР. – К., 1990.

2. Еремин Г. В., Гавриш В. Ф. Клоновый подвой для косточковых культур. – Садоводство, 1987. – № 3. – С. 19–20.

3. Еремин Г. В. Подвой косточковых культур для интенсивных садов. – Садоводство и виноградарство, 1996. – № 3. – С. 12–14.